

Bekukucskáltam

a Vizivárosba

1.

A csend

A kukucskálás 1949 május 20-án este 8 óra 35 perckor a Halászbástyán kezdődött. A levegő súlyos volt, mint vadmadarak szárnya, vagy szereimes leánykák első sóhaja. A világ apró neszekkel, fanyar bodzaillattal s távoli autóbusszok kerekeinek surrogásával volt tele. Benne volt ebben a pillanatban május nyílása a hárászkenődös, papucsos vénasszonyok foghíjas süttögása a bolthajtásos kapualjak előtt; a Vár gázlámpáinak halványzöld villódzása és lányok lehetete a bástya köcsipkéi közt; benne volt a lompos fekete kutya, amint lustán húsolt a homorúra taposott grádicson és szőke lányok sietős lépte, amint a tilosból a lépcsős utcákon most surrantak haza; benne voltak a toldozott függönyök, roskatag tetők, piros muskátlik az ablakok könyökpárnája mögött, este utakra induló nagy szürke macskák és a lépcsős utcák kicsi házai, sötét bolthajtások, régi udvarok remegő esti kékje s a csend, amelyét úgy éreztett rá az este a Vizivárosra, mint ódesanyánk, mikor az alkonyati órában lezárta a szemünk.

2.

Egy kakuk

A Viziváros ezzel a finom csönddel s egy öreg ember ezüst fejével fogad. Az öreg ember egyedül ül a Pala-utcában egy szobában, arcát pirosra festi a lámpernyő, elmerülten néz egy bélyeget, azután csipeszt és nagyítót vesz elő és mozdulatlanul figyel. Egy haitti hajót néz talán a bélyegen, vagy egy jamaikai vitorlást, amelynek megfeszült vitorlái homorúra domborúlnak? Olyan az egész, mintha megállt volna az idő s az ezüstfejű öreg ember kövő meredt mumia lenne. Semmi nesz. Semmi mozdulat. A függöny libbenése is elállt, nincs esti szél sem, teljes a mozdulatlanság. S ebben a pillanatban a megállt időbe betű: egy hang. A vörös lámpaernyő felett kivágódik egy falióra girlandokkal díszített kicsiny fakapuja, kiugrik belőle egy szemtelen madár s határozottan, mintha figyelmeztetni akarna az életre és időre, többször egymásután megismétli:

— Kakuk. Kakuk. Kakuk

Az ezüstfejű ember érti az üzenetet. Kilenc óra van. A bélyeget leteszi, halványszürke hálósapkát helyez a fejére, leoltja a lámpát és aludni tér.

A Pala-utca lépcsőin most néhány lépés kopog. Bodzák, gesztenyék és ecétfák szagát hozza a könnyű esti szél. A Szalag-utca felől pöttörnyű gyerek inál hazafelé. Egy nyakörves öregasszony vékony sugarú kannával megöntözi a virágait. Fiatal, halovány leány áll az estében a Szalag-utca egyik kapujában. Szemben vele vagy kétszáz esztendő s kiegészített ház. A lány szinte mozdulatlan. Bejárom a Corvin-teret, a Fő-utca felé, a hegyre futó kis lépcsőket s jó fél óra múlva visszatérek a Szalag-utca a merengő lányhoz. Ugyanott áll, ugyanolyan mozdulatlanul. Courts-Mahler regényen tűnődik, Lehnén vagy egy Bromfield-on talán? Vagy Józsi-ra gondol, a fondorlelkű kárpitosságára, aki legutóbb visszakérte tőle a leveleit?

3.

Egy kis Baedeker

Jó öreg Viziváros! Kedves öregek, csöndes szobák, muskátlik az ablakszemekben, kicsi átjárók, gombsöngettyűk a régi házfalakon, alacsony szobák, hogy szinte pincének néznéd, barokk homlokzatok és halovány fényű lakások, köszentek a kapualjak felett és vén fölgyfaszékények a meglibbenő függönyök mögött, ahol télen halványbarna téli almák sorakoznak, kövér dunsztosok és a ruhákat hársfavirággal szórja be egy öreg háziasszony...

A Corvin-teret még látni mitológiai szatírokat! Az Iskola-utcában még áll a sarokház, amelyről azt mesélik, hogy valamikor itt állították pellengére a csalfa

nőket és megrontott lányokat. A Hunyadi János-úton még a háború zivatarán túl is megmaradt két domború ablaktábla. A Szalag-utcában látni házakat, amelyek talán kétszáz évesek. Viziváros népe boitíves szobákban lakik és a kapuk alja olyan, mint valami régi normandiai templombejárat. A Medve-utcából eltűnt a jó öreg mackó domborműve, de még áll a Gyorskocsi-utca, ahonnan valamikor kürtökálos férfiakkal és nyakörves nőkkel elindult a delizsanc Pozsony felé. Megmaradt a zárda a Fő-utcában, ahol egykor Martinovics Ignác tanár úr adta elő a matematikát és filozófiát.

Még látni a Franklin-utcát, ezt a különös, vároddalra vezető feljártót, amely a marseillei Vieux Port tájait idézi. A Linczi-lépcső olyan, mint andalgó párok megállmodott magányossága. A Medve-utca meg Horváth-utca, a Csalogány-utca és Iskola-utca, mint elárvult kisvárosok, ahol már este kilenckor senki sem jár, az emberek a tyúkokkal kelnek és a lakásoknak almavirág szaguk van. A Fazekas-utca sarkán áll egy roskatag ház, amelynek egy nagyon magas ember elérné a padlásablakát is. És látni itt olyan kocsmacégereket, mint az „Italház Nőé bárkájához“ vagy kocsmá „A rokkant cimberához“ s kedves kicsi ivókat, mint amilyen a Medveborozó, amelynek falán két piros szem néz az éjszakába s a piros szemben hat betűt látni:

— Bor. Sör.

A Rosnernél, a Sauer-kertben, a Rózsafában és Arany kacsában öreg urak kártyáznak, a Tomai cukrásznál ízek és krémek habjain tűnődik néhány szerelmes leány, a Fő-utcai kis cukrászdában a kétszemélyes boxokban örök hűségek születnek és a finomlelkű, szemérmes kiszolgálókissasszony úgy érkezik, hogy előzőleg megáll az ajtóban és köhint, a Vár felé vezető lépcsőkön, a Pala-utcában vagy a Kagyló-lépcsőn a lépcsőfokokat számolja egy szőke lányra boruló fekete fiú s a kicsi ablakszemek mögött valószínűtlen korú öregasszonyok kötőgének vagy olyan régi, illatos leveleket zörgetnek, amelyekben a megszólítás még így hangzott:

Oh, Carissime!

4.

Búcsú

A Duna-parton, az esti gesztenyék alatt árnyak imbolyognak, a Hubay-palota közeléből bánatos Chopin-szonátát hoz felém a langyos májusi szél, már búcsúzó a Vizivárostól, százéves házaitól, csöndes ivóitól, posztópapucsos öregjeitől, ablakszemeitől, amelyek olyan haloványan világítanak, mint távoli szekér imbolygó lámpása; még egyszer visszagon-dolok a kakukos órára, a halványszürke hálósípkára, bolthajtásaira és mozdulatlanságára, mikor a gesztenyék közt kitáru előttem az épülő Lánchíd, a pillérek halványszürke mauthauseni gránitja, az esti munka szép zúgása s a piros és zöld fénysemek a pillérek tetején.

A fénysemek ránéznek az ódon Vizivárosra.

Kicsit mosolyognak, kicsit sajnálják s hosszan tűnődnek rajta.

Ruffy Péter